

Suferința hârtiei – suferința cititului

Cu interes și nerăbdare am început lectura volumului semnat de Vasile Rusu, **POETUL SUFERINȚEI**, Sibiu, 2001, crezând după titlu că e vorba de o propunere nouă în interpretarea liricii lui Eminescu – "cântăreț al suferinței". După prima frază de la pagina 4 am înțeles că titlu nu e o construcție genitivală, ci una în dativ. De aici am mers cu lectura din dezamăgire în dezamăgire.

Cartea beneficiază de girul larg, încăpător, nediscriminatoriu valoric, al lui Dumitru Vatamaniuc. Autorul cărțuliei simțindu-se dator nu uită ca, în cuprinsul biografiei lui Eminescu, să ne spună cine este dl Dumitru Vatamaniuc: "Prof dr. D. Vatamaniuc cel mai de seama eminescolog în viață, dr H.C. al Universității Sibiene «Lucian Blaga»" - Spicuind din recomandare, e drept foarte concisă. Autorul selectează cu pricepere din vasta bibliografie Eminesciana (sîc!) acele informații care îi servesc mai bine, în demonstrația sa [...]. Lucrarea se înscrie în bibliografia eminesciană, ca o contribuție originală prin informația bogată, desfășurarea alertă a discursului critic, prin limbajul colorat și polemic. În cele ce urmează vom încerca să expunem concluziile lecturii în lumina acestei recomandări.

Ceea ce face suspectă reconstituirea biografiei poetului național este **parti-pris-ul** care patronează demersul autorului. **Boala lui Eminescu este un fals. El este victima unui complot pus la cale de forțele externe în alianță cu trădătorii din interior (Maiorescu et comp):** "... noi susținem cu toată convingerea că Poetul – incomod politic - a fost victima unui scenariu odios, dirijat, ..." La pag.116-117 se afirmă că într-o scrisoare diplomatică a lui Bismark către guvernul regatului român se cerea nici mai mult nici mai puțin decât "moartea socială a poetului Mihai Eminescu". Gravitatea afirmației impunea în mod absolut trimiterea bibliografică (unde există scrisoarea cu pricina; dacă a fost consultată direct sau prin intermediar). Din context rezultă că sursa informatică ar fi Teodor Pavel autorul vol "**Mișcarea românilor pentru unitatea națională și Diplomația puterilor centrale între 1878-1895**", Ed. Facla 1978.

Reconstituirea lui Vasile Rusu suferă de prea mult suflet și din această cauză în fraza d-sale se ciocnesc sonori din diferiți poeți "naționali": "astfel această lume închipuită, ușor de găsit, greu de stăpânit, îl cucerește și îl îndepărtează de cea plină de griji și nevoi, care, totuși îl vor trezi la realitate și atunci, desprins de sat și de minunile lui milenare, puse în țuțânile veșniciei, îl va pune în fața unui neam de care va fi mândru, dar își va da seama că istoria lui nu-i decât «un lung șir de martiri», iar neamul său nu-i decât «neamul nevoii!»"; "... prin retragere în sine, un fel de mulțenie posnatală îl face să-și apere lumea visurilor sale, pentru care începe să suporte tot mai greu bășcălia tatălui cu preocupări de viață prea dure și prea prozaice ca să mai aibă vreme de înțeles și de acceptat ca tată o fire visătoare"; "Încet, încet, Mihăiță intră în lumea mitică a satului, cu obiceiurile și credințele sale puternic păgâne, dar cu cămașa de sărbătoare creștină ori mai de grabă încreștinată".

O idee falsă pusă la baza rescrierii biografiei poetului este aceea a opoziției radicale între "Mihăiță" cel iubitor de natură, de scripturi romane, de credință și de limba strămoșească și "Mihai" cel cu educație livrescă în haină străină (a se vedea epitetele folosite în caracterizarea acestei haine străine). O altă greșeală cu consecințe negative în explicarea unor atitudini ale adolescentului Eminescu, dar mai ales a atitudinii unor persoane față de Eminescu este egalizarea (identificarea) generalizată pe care o face autorul între necesitatea respectării unor regulamente școlare, severitatea și cerințele unei instrucții temeinice și mărginirea, obtuzitatea unor dascăli, condițiile de cazare din instituția școlară. Dat fiind faptul că dl Vasile Rusu tot face aluzii la prezent ținem să-i amintim că pe vremea lui Eminescu în imperiile de atunci și "drepturile omului" și "dorința de

democrație” erau în realitate niște mofturi tolerate și lăsată să se agite, iar știința pedagogico-didactico-psihologică era așa cum era, nici foarte bună, dar nici foarte rea, pentru momentul respectiv. În orice caz excepția întărește regula!

În atenția acordată faptelor de existență socială, în explicarea pesimismului lui Eminescu, dl Vasile Rusu merge pe urmele lui Gherea și Liviu Rusu (esteticianul clujean), dar spre deosebire de aceștia el descoperă la tot pasul un substrat politic dușman poetului. Amalgând informații, idei, păreri, reminescente de lectură, autorul nu se prea sfiește de afirmații și exprimări ce trimit spre kitchiul folcloric: “Că era frumos de la naștere se știe și ne bucură identitatea dintre chipul și sufletul său”; “Dar sufletul frumos trebuia să treacă mai întâi prin focul suferinței de care firea și semenii nu-l vor scuti făcând din el un simbol național al suferinței, «dureros de dulce»”; “Odată hotărârea stabilită cu părinții, cu privire la viitorul său «într-o zi frumoasă de vară» își făcu o «legăturică» pe care o înfipse «în vârful bățului» și o luă la picior pe drumul cel mare împărătesc. Cu pălăria pe vârful capului, fluiera alene un cântec (oare nu avea fluier – nn) un cântec monoton, dar de pe fruntea lui frumoasă «mari picuri de sudoare» îi curgea de-a lungul obrazului măsliniu” (mai e nevoie de decodare?! – nn). Insistența golește de sens și expresivitate metafore precum: “Apolo român”, “Orfeu valah”.

Dl Vasile Rusu e polemic cu toată lumea (cu excepția celor cu care semnează sau a celor care îi semnează) și cu cea trecută la cele veșnice și cu cea prezentă (uneori aceste ieșiri polemice devin argumente pentru teoria despre “homoludens”). “Eu fac răspunzător și Blajul acela pentru suferința îndurată de omul și poetul Eminescu de-a lungul celor treizeci și nouă de ani și sașe luni”. Acestui Blaj, vinovat aparține “miopia didactică scortoasă” a lui Alimpiu Blăjan “luat în brațe de Călinescu”. Dar nu toată lumea are darul cititului în stele! Așa că nu-l putem acuza pe Alimpiu sau oricare alt dascăl de reavoință și să reproșăm neiertător că “nu închise ochii în fața talentului”. Noul biograf pășește din megalomanie în megalomanie: “Motivând asprimea deplasată a profesorului de greacă gata să-și vadă doar făina în lada lui – Călinescu o ia razna, vorbind pe seama poetului deja intrat în literatură prin Familia lui Vulcan [...]. Noi credem că profesorul Alimpiu era trufaș de specialitate și obtuz ca pedagog și om, așa că fără brațele lui Călinescu rămânea ciung ...” Naiv (!) în revolta sa de mândrie națională autorul cărțicelii, careia ne străduim să-i prezentăm conținutul, se întreabă mirat: “Nu-i de mirare că oameni cu atâta școală nu văd dincolo de suprafață? Ca în cazul protopopului Partenie Trâmbițaș din Tg Mureș care îl tratează de pe acum cunoscutul tânăr talent poetic prin Familia lui Iosif Vulcan, ca pe un auroloc din zilele noastre, ca pe un vagabond nu ca pe un copil al lui Iisus...!” Omenește și Alimpiu și Trâmbițaș au greșit. Dl Vasile Rusu săvârșește o dublă greșală: 1) atitudinea neomenească și necreștină a celor doi nu e cauza suferințelor prezente și viitoare ale lui Eminescu; 2) la momentul respectiv (anul de grație 1866) Eminescu este un simplu debutant în revista **Familia** și nu un intrat în literatura națională, iar oameni ca cei amintiți nu erau obligați la momentul respectiv să știe că au în fața lor pe viitorul geniu național. Asemenea “miopi” și-au primit la timpul potrivit cuvenita sancțiune. Dar tot naiv mă întreb și eu: dacă n-ar fi existat Alimpiu, Trâmbițaș, Grama, Maiorescu, Călinescu s.a., dl Vasile Rusu ar mai fi existat ca autor de biografie eminesciană? Impotriva lor aruncă anateme – noroc ca sunt crengiste și nu originale, deci fără putere de acțiune: “Așa să aibă hodina de veci, până la al VII-lea neam, cîinele [nu scriu cu â deoarece cei acuzați nu sunt români] de popă după cum s-a dovedit drept creștin”. După ce acuză Tg Mureșul și Blajul, în spiritul unui patriotism local nelalocul lui se întreabă și se miră în același timp de adevărul descoperit “De câtă nefericire ar fi scăpat Eminescu dacă venea direct la Sibiu?!” Dacă pe “popi” nu-i va ierta, în schimb pe seminaristii blăjeni (Ion Calta, Ștefan Cacoveanu, Georgiu Drăgușin, Filimon Ilea) și pe “studentii” sibieni (N. Densusianu, I. Lepădatu, pe preotul Cunțan – părintele poetei Maria Cunțan) îi condamnă la veșnica pomenire. Desigur că cei pomeniți erau mai răsăriți” în masa studioșilor și au recunoscut în sinea lor la modul spontan-inconștient ascendentul intelectual și moral, și de ce nu și fizico-estetic al noului lor coleg, iar prin solidaritatea specifică vârstei și mediului

au fost alături de el. Dar față de amintirile lor ar trebui să fim mai scrupuloși nu de altceva dar toate provin după ce Eminescu a ajuns ceea ce a ajuns și recunoscut ca atare.

Autorul pe care-l comentăm prelungeste anatema aruncată asupra Blajului până asupra vremurilor noastre vizând printre alții și Roma. Mărturisesc păcatul că nu înțeleg legătura dintre suferința lui Eminescu și Roma. Pastisînd stilul gazetăresc al lui Eminescu, dl Vasile Rusu afirmă: “semenii mei de astăzi se ceartă și se bat ca la ușa cortului pentru «odoare sfinte» pentru Papa de la Roma în care Eminescu «ar fi vrut să vadă inima latinismului». S-a gândit careva dintre ei cât rău ne-a venit nouă și strămoșilor noștri de la Roma creștină în ultimii 2000 de ani?” Dacă tot dăm pe politichie, pe istoie și pe istoria bisericii mi-aș permite să-l întreb pe dl Rusu dacă s-a gândit vreodată și la răul pricinuit poporului de “biserica noastră strămoșească” peste măsură de dogmatică și conservatoare și în nici un caz mai puțin străină de politică decât biserica catolică.

Altă afirmație despre Eminescu care ne pune pe gânduri deoarece vizează ignoranța noastră în care ne-am complăcut până acum este următoarea: “... neobișnuita și înzestrare muzicală care «cultivată» ar fi dat culturii române un mare compozitor” – bine că nu am ratat un genial compozitor! Amintindu-ne neștiința noastră ne simțim totuși datori cu următorul amendament: de la a avea “ureche muzicală” și voce, eventual și gândire muzicală (ritm, măsură, tonalități, viziuni auditive, etc) și a ajunge compozitor e totuși un pas care nici în condiții favorabile nu se face în mod obligatoriu.

Citând mărturisirea lui Eminescu referitoare la relația lui cu mentorul Junimii, dar fără să facă trimiterea bibliografică obligatorie la cititor și necesară raportării la momentul biografic dl Vasile Rusu îl acuză pe Titu Maiorescu de parvenire intelectuală și alte interese obscure, dorind să-i dea jos “masca impersonalității” (vezi pg 126). Acuzatorul de azi ar fi trebuit să se întrebe de ce o viață de poet Eminescu a frecventat Junimea lui (nn) Maiorescu și a publicat în revista acesteia, Convorbiri literare: dacă sunt într-un tot adevărate cele afirmate de Eminescu, de ce nu a părăsit pe junimiști în frunte cu Titu Maiorescu. Apoi orice interese să fi avut Maiorescu noi nu credem că el ar fi riscat până la posibilul ridicol ca în cele două studii **O cercetare critică ... (1872)** și **Diracția nouă ... (1874)** să-și susțină ideile și prin versurile lui Eminescu, totuși un “începător” la acel moment și să-l așeze valoric alături de Vasile Alecsandri “moaștele” junimiștilor.

Tot sperând am ajuns cu cititul la capitolul **Puncte de vedere psihanalitice**, dar dezamăgirea a crescut și speranța s-a spulberat. În paginile respective autorul noii biografii a poetului nu se simte acasă. E citat Freud “completat” și “îndreptat” (corijat) prin marele (sîc!) filozof, sociolog, antropolog “umanist” Erik Framm, cel care va da lui Freud “lovitura de grație readucându-l la albia lui firească”. Sursa informațională este studiul introductiv al lui Alex Tănase [alt filozof umanist român –nn] la volumul Erik Framm Texte alese, Ed Politică 1983. La același nivel sunt folosite și studiile de psihoanaliză ale dr I.I. Popescu – Sibiu. La așa suport științific și la așa nivel fructificat nu ne surprind fraza grea cu care se încheie capitolul: “Împotriva ideilor freudiste se ridică sociologia și materialismul dialectic și istoric” (și umanist!). Nu e singura dată când autorul apelează la argumente furnizate de suprema știință!

Tonul apodictic în care e scrisă biografia poetului nostru național devine de la un punct încolo suspect (nu mai punem la încercare răbdarea cititorului, indicăm doar pagina 62, ca mostră).

Dl Vasile Rusu afirma sus și tare de câteva ori că Eminescu a fost de la naștere la moarte absolut sănătos și la trup și la minte. Poate că are dreptate, dar nu a reușit să fie și convingător. Dar punem cazul lui Eminescu în paranteză și atenționăm pe noul biograf că o boală, fie ea a trupului ori a minții are de regulă o perioadă (de ani sau zeci de ani) de incubație. Așa că până la momentul declanșării ei – “arătării pe față” – persoana în cauză poate fi sau părea ca cea mai sănătoasă din

jurul nostru. Numai un specialist de înaltă clasă poate intui – observa anumite simptome – și numai dacă hazardul aduce persoana în preajma sa pentru un timp suficient.

Textul de reconstituire biografică se încheie cu un florilegiu din corespondența Veronica – Mihai, fragmente puse față în față, la propriu, și cu două citate, unul dintr-o scrisoare către tatăl său, celălalt către junimistul Pann.

În ansamblu ceea ce mă supără la lectură sunt ieșirile polemice pătimăse, ironiile și aluziile fără obiect și tonul orgolios specific celui care se crede deținătorul adevărului absolut. Toate cusururile volumașului scris parcă având alături “România Mare” ne aduc în prezent vremurile lui Vitner și Bădescu.

Această cărticică își are și ea meritele sale: ne arată și că autorul ei are o anumită abilitate în a alege citatele din operele lui Eminescu și totuși îi lipsesc sclipirile geniale ale lui Călinescu și dibăcia romanescă a lui Cezar Petrescu.

Ionel Popa